

52. A.C.A. Pergamí Ramon Berenguer I n° 210. Figuren en aquest document entre altres, Guillem Ramon de Montcada i Miró Foguet. Recordem que Eneas Miró era designat, subsidiàriament al Bisbe de Vic per rebre el Castell de Colltort en nom del Comte de Barcelona
 53. A.C.A. Pergamí 211 de Ramon Berenguer I.
 54. F. Caula «Besalú». pag. 141.
 55. Veure l'entrada en dependència dels castellans aloers. Bonnassie «Catalunya mil...» vol II pag. 141 i ss.
 56. A.C.A. Pergamí sense data de Ramon Berenguer I n° 171 i *Liber Feudorum Maior* (ed. Rossell) document n° 480.
 57. A.C.A. Pergamí sense data de Ramon Berenguer I n° 170 i *Liber Feudorum Maior* n° 481.
 58. P. Bonnassie «Catalunya mil...» Vol II pag. 184 i ss.
 59. Santiago Sobrequés: *Història de la producció del dret català fins al decret de Nova Planta*. pag. 14.
 60. R. d'Abadal. «Dels visigots...» II - pag. 379.
 61. E. Pruença «El dominio...» Vol. III doc. 21.
 62. Aragó Antoni *El monestir d'Amer i els seus promotors*. Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca 1978 pag. 341.
 63. Estigueren especialment associats en afers principalment en el comtat d'Osona, on tenien importants infeudacions en comú.
 64. Aragó (Antoni) «*El monestir d'Amer i els seus promotors*» P.E.H. d'Olot i comarca 1978 pag. 335.
 65. *Liber Feudorum Maior* A.C.A. document 257.
 66. Documents descrits en *Liber Feudorum Maior* ed. Rossell
 67. *Liber Feudorum Maior* Ed. Rossell. Document 492.
 68. A.C.A. document 34 de Ramon Berenguer III.
 69. Monsalvatge. Notícies Històriques. Vol. 26. *Los castillos del condado de Besalú. Señores del Castillo de Besora* pag. 200 i ss.
 70. Aragó (Antoni) «*El Monestir d'Amer...*» pags. 342 i 344.
 71. Francisco Diago. «*Historia de los victoriosísimos Condes de Barcelona*» pag. 150.
 72. Josep Mª Salrach. «*Història dels països Catalans*» Vol I pag. 332.
 73. Pierre Vilar. *Catalunya dins l'Espanya moderna*. II pag. 52.
- NOTA: En la documentació històrica del segle, Osoles figura sense H. És per això que en alguns casos l'hem escrit així.

CAÇADORS NEANDERTALIANS PROP DE SANT ROC DE LA BARROCA

La troballa d'un jaciment

El R-7 del nostre amic i col·laborador Joan Abad de l'Associació Arqueològica de Girona, s'aturà damunt la voravia del carrer Major de Bescanó. Havíem decidit el dia abans que, si avui no plovia ens fariem el menjar.

La decisió de realitzar aquesta sortida havia començat uns tres dies abans, tot havent-nos marcat prèviament un itinerari per tal d'explorar la cinglera de Sant Roc i poder cercar un nou jaciment prehistòric. En coneixem dos a l'altura de Mare de Déu d'Elena. Un d'ells ens havia estat notificat a través del seu descobridor en Jordi Barris, i l'altre jaciment, bastant reduït, el localitzàrem aproximadament un mes abans en una incursió que vàrem fer en una de tantes sortides que organitzem quan estem lliures de feina.

El fet de ser la cinglera tan immensa no ens vàrem donar per satisfets; en volíem més. Estàvem convençuts que aquesta muntanya calcària era una zona privilegiada, i per tant, apreciada pels nostres avantpassats, dedicant-se especialment a la caça d'animals purament de muntanya com pot ser la cabra, el cérvol, el senglar, etc.

Al principi s'hi apuntaren uns quants membres d'aquesta Associació, però com quasi sempre passa, a l'hora de la veritat sempre n'hi han que se'n desdixen, potser degut a que segurament estava plovisquejant el dia abans i part de la nit o perquè alguns tenien feina, quedàrem només dos, un dels quals n'era jo.

El matí havia nascut força trencat apreciànt-se núvols amb algunes clarianes; això m'animà una mica mentre esperava en Joan que em passés a recollir.

A dos quarts de deu ja estàvem embarcats en una expedició que no sabíem pas com acabaria i va ser després quan pensàrem comprar el «tiberi» per a fer-nos-el allà dalt. Per tal motiu, fem parada a Bescanó per a comprar costelles, botifarres, pa i beure tot posant-lo a dins de la motxilla on ja hi havien les graelles.

Enfilem la carretera que no fa molt se'n deia de la «vergonya», en direcció a Amer passant per Anglès. Sant Roc es divisa boirós però a la par misteriós, fent pensar en un gegant adormit en que el cap és la punta del cingle i la boira la condensació que fa llur alè al respirar.

Vaig dir al Joan que possiblement allà dalt plouria i que tindriem maldecaps per a poder encendre el foc.

—En dies pijtors n'he fet, no pateixis —em digué.

Un xic abans d'arribar a Amer hi ha el trencant a mà dreta, que va a Mare de Déu d'Elena situat damunt la cinglera. Al girar, ens creuem amb un nadiu del poble que ens mira tot rialler, mentre que en els seus ulls podem endevinar que diuen, «a on aneu ximplets?». Al moment vam tenir ocasió de comprovar el perquè d'aquella rialleta; el Brugent o Riera d'Amer s'havia sortit de mare, tot anegant

les voreres i cobrint el passadís almenys a mig metre d'alçada.

—Joan, la cosa es complica, li vaig dir. Hauré de fer la volta per Anglès.

—Tens por?, — em preguntà

—No en tinc de por jo —li dic—, però aquest temps ens està xafant la guitarra. Feia una estoneta que havia començat a caure alguna gota i ja no veïem ni Mare de Déu d'Elena, ni Santa Brígida, ni tan sols la cinglera.

Passem el Ter a l'altura d'Anglès pel pont nou (darrera la fàbrica d'en Burés), que porta a Sant Julià del Llor i rodalies. Enfilem per un camí força dolent amb molta aigua, tot seguint el riu per la seva vora esquerra que per cert, havia pujat de nivell degut a la gran quantitat d'aigua que duïen les rieres d'Amer i d'Osor

Ens preguntem si podrem pujar damunt el cingle, doncs degut a que el camí era moll i empinat, el cotxe podria patinar convertint en un fracàs allò que tan animats havíem començat. Sortosament no va ser així i per fi arribàrem a dalt.

Baixem del cotxe, preparem les coses, establim un pla de ruta, agafem el picolet, carreguem les motxilles i es posa a ploure fort. Malaïm els llevants que ens porten aquest mal temps i altre cop entrem a dins del cotxe. Esperem cinc, deu, quinze minuts i al cap d'una estona sortim; encara cau alguna gota i en Joan tanca el cotxe. Tot seguit i sense pensar-hi més enfilem seguint el pla preestablert.

Els recs i torrentets que hi han a dalt van plens d'aigua, tot erosionant el terreny. L'aigua, al despenyar-se per la cinglera va formant un seguit de cascades impressionants, cosa habitual en aquests indrets.

Al cap d'un quart d'hora ja som damunt del primer jaciment, el que anomenem Mare de Déu d'Elena 1, el qual està creuat per dos d'aquests recs. Anem mirant a terra i en qüestió de vint minuts hem recollit prop de cinquanta peces, la majoria esclats, alguns, fins i tot retocats.

Ens sorprèn aquesta recollida tan ràpida, però ho comprenem al moment; la pluja del dia anterior i la que ha fet durant la nit, ha erosionat el terreny fent sortir les peces com si de bolets es tractessin.

En Joan m'indica que fem camí, que si ens entretenim no tindrem temps per cercar nous llocs. I així ho fem, travessant recs, pujant i baixant algun rost i de tant en tant suportem algun ruixat que també ens va caient. La vegetació principalment composta d'alzines, garrigues, boixos i ginebrons, regalimen d'aigua i això fa que evitem el contacte, doncs, si per casualitat, o perquè bades hi ensopagues, sembla com si et tiressin una galleda d'aigua pel damunt.

No sé exactament l'estona que vàrem estar donant voltes per sobre la cinglera. De sobte, trobem una esquerra vora el cingle pel costat de migdia. Calculem que amida aproximadament uns trenta metres de fondària en vertical, deu metres d'amplada per uns cent de llarg, a on es pot veure com els núvols carregats d'aigua i apretats pel vent topen amb el cul que forma l'esquerra tot donant una impressió com si plugués cap enlaire.

Ens deleitem força estona observant aquest fenomen mai vist anteriorment pels nostres ulls. Sabem que la muntanya guarda gran quantitat de sorpreses però, no d'aquestes característiques. Li haurem robat un dels inimaginables secrets que posseeix?

Busquem un lloc a on poder fer foc sense perill d'incendi. Perill d'incendi?, ens mirem, quasi ens posem a riure, doncs tot regalima d'aigua. No creiem que n'hi hagi ni amb un tira-flames.

Ens posem a recollir llenya de tota mena; prima per a encendre i gruixuda per a fer caliu per coure la carn a la brasa. Comença a ploure. Primer intent per a fer foc i fracassem. Volem recollir llistó sec però està humit, més paper, un altre llumí i la llenya que no vol agafar. Continua plovent amb una mica més d'intensitat.

—Santi, busca un tronc força gruixut, —em diu en Joan—; intentarem obrir-lo pel mig i provarem d'encendre foc amb les estelles seques del seu interior.

Provem, no hi ha res a fer. Cada cop plou més. Quatre, cinc, sis i més intents fins a esgotar els llumins. Hem quedat completament molls per la pluja.

—Joan, jo me'n vaig —li dic.

—Espera'm que vinc —em contestà sense fer esperar—. Plou i plou com si mai no ho hagués fet.

Provem d'escurçar el camí tot passant pel dret i al cap de poca estona quedem embardissats. Davant d'aquesta situació ens veiem obligats a recular i mirar de trobar un camí.

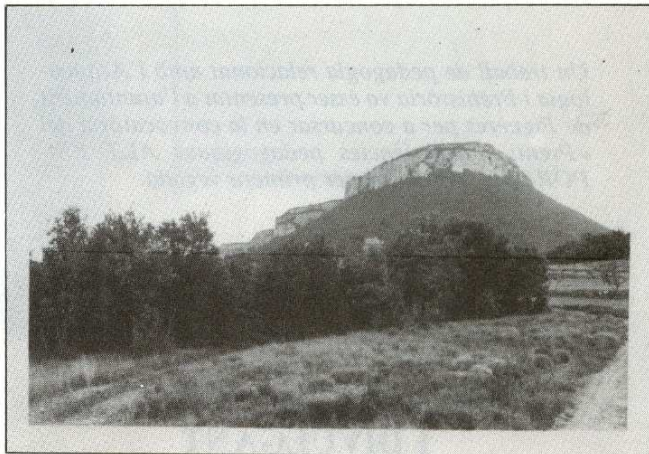
Sento l'aigua de la pluja que m'entra pel coll i em corre per l'esquena. Els peus empapats fan aquell soroll típic del «xip xap».

En Joan callat, obre camí. Sortosament, no tardem a trobar-ne un. Veiem que de tant en tant en el camí hi ha com una mena de sagetes vermelles pintades a terra, les quals identifiquem com una de les dreceres que porten a Sant Roc, a la punta de la cinglera. Estem en el bon camí.

No para de ploure. Mirem d'afanyar-nos i avall que fa baixada. No ens podem pas entretenir. Entre la boira divisem alguns punts de referència que, el fet de servir-nos de guia fa que puguem endevinar que més o menys ens queden uns tres quilòmetres per arribar al cotxe.

No sé l'estona que portem caminant. Al bell mig del fangueig veig una ratlleta negra i tinc la sensació de que serà una peça. L'hi clavo el picolet, quan a l'instant sento en Joan que quasi cridant em diu:

—Santi, un nucli fabulós.

Les impressionants cingleres de Les Serres. Sobre els cims d'elles, visqueren els caçadors neandertals durant la llarga època del Paleolític Mitjà
(Foto: M. Canal)

Un nucli és una de les tantes pedres tallades per l'home prehistòric a on s'hi han fet unes extraccions anomenades «esclats» i que són cercades pels ximplers com nosaltres empapats i molls com els ànecs.

—Jo, un esclat —li contesto.

En qüestió de poca estona van ser recollides unes cent cinquanta peces, entre elles, unes vint-i-cinc de retocades.

—Marxem o sinó aquí hi deixarem la pell —li insinuo.

—Anem, ja tornarem un altre dia, a més —continua—, tinc les mans i els peus glaçats.

De camí altre cop, puc entreveure al mig de la boira les dues estacions anteriorment esmentades. Al moment imagino com deuria ser la vida dels nostres avantpassats neandertalsians per aquests indrets. Uns 80.000 anys és aproximadament el temps que ens separa d'aquests antics pobladors. Era a les primeres fases de la glaciació de Würm quan corrien per a sobre la petita vall que hi ha damunt la muntanya a la recerca d'animals i caçar-los per poder menjar. El fred era intens, les pells que portaven a sobre els protegia.

Caçar animals per aquests paratges en que queda limitat pel cingle amb una caiguda de més de trenta metres en vertical, fa pensar en el jaciment de Solutre (França) a on els caçadors dirigien les manades de cavalls salvatges al penya-segat estimbant-los i morien a l'instant. Qui sap si ho feien així, amb cèrvols, cabres, senglars, etc.?, el temps ens ho podrà dir. De moment no s'ha trobat pas cap mena d'ossos per poder afirmar-ho. Mentre en els campaments, el foc es mantenia viu. A l'interior de les cabanes fetes segurament de brancasses, fang i pells, es feien eines, eines de còdols tallats probablement portats del Ter; nuclis i esclats de tipus «levallois», puntes de primer i segon ordre, rascadores, gratadors, osques, etc., i una gran varietat d'esclats retocats per a usos diversos entre

ells; curtir pells i confeccionar peces d'abric, per a ús propi o per a canviar amb les altres tribus.

Aquesta mena d'indústria típica del Paleolític Mig, és d'una morfologia molt similar en els tres jaciments. No erro gaire si els veig els tres ocupats a la vegada. Deurien estar organitzats per un millor rendiment en la caça?, és probable. De totes maneres l'estudi dels materials ens podrà treure de dubtes.

Dins el cotxe engegarem la calefacció i mentre ens refem, busquem un nom per a donar al nou jaciment. Creiem que és millor continuar amb la sèrie dels Mare de Déu d'Elena. Decidim «batejar-lo» amb el nom Elena III.

No ha parat de ploure quan agafem el camí de tornada. La pendent que salva el gran desnivell que hi ha entre el cingle i la Vall d'Amer és molt pronunciada i el camí s'ha convertit en un petit torrent. En Joan condueix amb molta precaució; és conscient del perill que s'ha format amb la pluja. Malgrat d'anar amb una velocitat moderada, hi ha moments que sembla que el cotxe s'hagi convertit en un trineu.

El rellotge del «tablier» marca un quart de sis. Estem contents i morts de gana a la vegada. Contents per haver trobat un nou jaciment, el qual pensem que és bastant important degut a la gran quantitat de peces trobades en tan poca estona, i morts de gana per haver passejat les costelles i les botifarres durant tot el dia sense poder provar-les.

Degut a la importància del jaciment, en posteriors sortides que s'han portat a cap, ha sigut possible incrementar la col·lecció, recollint-se unes dues-centes peces més, i que es troben actualment al local de l'Associació Arqueològica de Girona per al seu estudi.

Pel que fa a les costelles i botifarres fetes a casa a la paella també eren molt bones. Bona carn hi ha a Bescanó. Ens ho apuntem per un altre dia en que no plogui.

Santi Serra

Un treball de pedagogia relacionat amb l'Arqueologia i Prehistòria va ésser presentat a l'ajuntament de Figueres per a concursar en la convocatòria del «Premi d'experiències pedagògiques ALT EMPORDÀ», convocat per primera vegada.

«APRENDRE, INVESTIGANT I DIVULGANT

1. Descripció i programació de l'experiència.

El pressupost teòric del treball és un diàleg del col·lectiu d'alumnes, professors i professionals en història, fonamentalment de les èpoques antigues de l'Alt Empordà.

El present treball d'anàlisi, recull de dades i investigació, dut a terme pel col·lectiu que l'ha elaborat, està fet dins una perspectiva històrico-pedagògica capaç de convertir el treball de l'escola en una experiència creativa crítica.

El col·lectiu que redacta la memòria no s'ha posat en marxa només per aquest projecte concret, sinó que ja fa dos anys que funciona (part d'aquest participa en les excavacions arqueològiques que es fan a l'estiu a Puig d'En Roca —jaciment del Paleolític Inferior— a Girona). El concurs ha servit per a contrastar el nivell de síntesi al que s'ha arribat partint de la pràctica com a grup.

Es clar que aquesta memòria, que d'alguna manera enceta una nova forma de treballar, no és una via acabada, sinó que forma part d'aquest procés dialèctic investigadors-professionals-mestres-pedagogs-alumnes receptors i productors.